

HOTEL, CATERING BUSINESS AND TOURISM

**Natalia Tubaltseva, Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor**

*Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Mykolaiv, Ukraine*

Darina Brynza, Master's Student

*Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Mykolaiv, Ukraine*

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-471-9-24>

PROBLEMS OF THE DEVELOPMENT OF TOURISM IN UKRAINE

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

Сьогодні туризм являється розвинутою сферою послуг та розглядається як: джерело фінансових доходів регіонів, засіб підвищення зайнятості та якості життя населення, спосіб підтримки здоров'я громадян, основа для розвитку соціокультурного середовища, а також як потужний інструмент освіти [1]. Інтерес до туризму викликаний низкою причин: стрімкий розвиток авіасполучення, засобів зв'язку, зростанням добробуту населення, напруженим темпом міського життя. Стрімкий темп життя та діяльності в останні 20–25 років, одноманітність (дім-робота-дім) негативно впливають на людину. Тому активний характер відпустки стає не розкішшю, а необхідністю. У деяких країнах (Японія, Китай, Німеччина) подорожі під час відпусток фінансово заохочуються урядом. Туризм в сучасних умовах викликає контрастну зміну монотонного життя, з її нервовим напруженням і одноманітністю [2]. Туризм починають називати «феноменом ХХ століття». Якщо в 1967 р. річний дохід від міжнародного туризму становив 14,13 млрд. дол., то через 60 років, у 2018 р. це значення досягло – 1400 млрд. дол. [2].

Мета. Моніторинг проблем та подальших шляхів розвитку туристичної сфери України.

Результати дослідження. Наша держава об'єктивно має всі передумови для інтенсивного розвитку внутрішнього та іноземного туризму: особливості географічного положення та рельєфу, сприятливий клімат, багатий природний, історико-культурний та туристично-рекреаційний потенціал. Однак сьогодні в Україні розвиток цієї важливої сфери національної економіки недостатній, хоча, за розрахунками фахівців, лише у вигляді податків вона могла б щороку приносити до

державної скарбниці до \$4 млрд. Але у структурі вітчизняного ВВП туристична галузь займає менше 2%, водночас у масштабі світової економіки туризм генерує більше 10% доходів, або \$8,8 трлн. [3].

На сучасний момент Україна відноситься до групи країн із незначним впливом туристичної галузі на національну економіку. Ефект від діяльності галузі оцінюється експертами як вкрай негативний, особливо через надвисокі обсяги витоку коштів за кордон як результату неконтрольованої діяльності операторів виїзного туризму. За малих обсягів споживання туристичних послуг названі процеси не є критичними, але поступове збільшення імпорту туристичної продукції (товарів і послуг) без урівноваження від експортних операцій здатне призвести до структурних диспропорцій у економіці країни. На сьогодні прямий внесок галузь складає близько \$ 1,3 млрд. що є суттєво низьким показником для країни із багатомільйонним населенням. Україна займає лише 75 місце за внеском іноземних туристів в галузь. Україна не може бути експортною країною в туризмі на сучасному етапі розвитку. Низький платоспроможний попит значної частини населення вимагає орієнтації на розвиток так званого «бюджетного відпочинку». споживачі вибирають коротші терміни відпочинку та індивідуальне розміщення, більша увага приділяється оздоровчому, морському, сільському зеленому туризму.

Багато привабливих туристичних об'єктів залишаються невідомими навіть для українців і практично недоступними для відвідувачів через відсутність належного сполучення чи погану якість транспортної інфраструктури. Значна кількість об'єктів культурної спадщини потребує залучення коштів для відновлення та реконструкції. Ефективному розвитку галузі перешкоджають недостатня державна підтримка, відсутність пільгового оподаткування та кредитування суб'єктів підприємницької діяльності у сфері туризму. Додатковими проблемами розвитку туристичної сфери є:

- відсутність інформації про привабливі туристичні об'єкти окремих регіонів на українському та міжнародному туристичних ринках;
- недостатня реклама та невміння зацікавити відвідувачів;
- низький рівень розвитку об'єктів туристичної інфраструктури;
- недостатній розвиток розважального сектора туристичної індустрії.

Пандемія COVID-19 та воєнна агресія з боку Росії перенаправила туристичні потоки з зовнішнього напрямлення на внутрішні. На другому місці за популярністю серед внутрішніх туристів після відпочинку на березі моря – Західна Україна, на третьому – столичний регіон та, власне, Київ, на четвертому – локальні туристичні цікавинки в інших місцях. Наприклад, туроператор JoinUP! за 2020 рік, за винятком чотирьох місяців карантину, організував відпочинок по Україні для понад 7000 туристів, розповів DW директор з розвитку в'їзного туризму компанії Сергій Кириченко. На початку 2022 року туристична сфера України почала виходити на допандемічний рівень розвитку, але воєнна

агресія знову призупинила відновлення діяльності туристичних закладів в деяких областях.

Через воєнну загрозу туроператори почали більш пильно дивитися на внутрішній ринок, зокрема, шукати нові готелі та розвивати досі не дуже популярні напрямки – Дністровський каньйон, бальнеологічний курорт у селищі Сатанів, що у Хмельницькій області. Продовжують активно працювати курорти Прикарпаття та Закарпаття.

В Україні останнім часом активно розвивається сільський туризм як тематичний напрям кластеризації, орієнтований на організацію відпочинку туристів у приватних господарствах сільської місцевості з використанням майна та трудових ресурсів, особистого селянського, підсобного або фермерського господарства, природно-рекреаційних особливостей місцевості та культурної, історичної, етнографічної спадщини регіону. Основними об'єктами такого відпочинку є екосферми, екоготелі, екокафе, агрооселі. Такий тематичний напрям кластеризації розглядається як:

1) можливість отримання прибутків від прийому на проживання туристів і надання їм супутніх послуг (харчування, риболовлі, катання на конях, полонання та ін.);

2) можливість облаштування туристичних маршрутів й організації екскурсій;

3) можливість пропонувати туристам екологічно-чисті продукти харчування, товари народного промислу [3].

Наприклад, на Миколаївщині у зв'язку з закриттям морського узбережжя триває розвиток сільського зеленого туризму – загалом в області функціонує 74 об'єкти для відпочивальників. Найбільше їх зосереджено у Березанському районі – 41 або 55% від загальної кількості. Очаківський район представлений 10 сільськими садибами, Первомайський – 5, Кривоозерський та Миколаївський – по 4, в інших районах розташовуються по 1–2 об'єкти [3].

Загалом територіальна концентрація туристичних підприємств відбиває територіальну структуру попиту: максимальною вона є у Києві, порівняно високою в Одеській, Миколаївській, Волинській, Закарпатській, Тернопільській, а найменшою – у Кіровоградській, Хмельницькій, Донецькій та Луганській областях.

Сфера туризму розвивається з неймовірною швидкістю, не зважаючи на економічну нестабільність та пандемію Covid-19. І Україна, як країна, що знаходиться в центрі Європи, має всі передумови для належного розвитку здоров'я людини за рахунок туризму, оскільки займає одне з провідних місць за рівнем забезпеченості цінними природними та культурними ресурсами. Потенційний фонд природоохоронних, оздоровчих та рекреаційних територій становить 12,1 млн га, тобто 20% площі території України, що відповідає міжнародним показникам раціонального збереження природно-рекреаційних ресурсів.

Розвиток туризму та ефективна діяльність окремих туристичних підприємств в значній мірі залежать від грамотного використання сучасних умов та програм розвитку економічної діяльності регіону. З

метою створення конкурентоспроможного та високоякісного туристичного продукту необхідно розробити єдину регіональну програму, яка дозволить збільшити обсяги усіх конкурентоспроможних туристично-оздоровчих послуг, здатних задовольнити потреби населення країни.

Література:

1. Іртищева І.О., Тубальцева Н.П., Сиренко І.В. Макроекономічні аспекти розвитку індустрії туризму в Україні та особливості їх регулювання. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія «Економічні науки»*. 2019. № 4 (ч. 2). С. 300–308.
2. Іртищева І.О., Тубальцева Н.П., Кальвін В.С. Розвиток сфери послуг в умовах невизначеності. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія «Економічні науки»*. 2021. № 2. Т.2. С. 313–321.
3. Войт Д.С., Іртищева І.О., Левенець Ю.А. Організація туристичних кластерів як ефективний засіб управління туристичним бізнесом. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія «Економічні науки»*. 2016. № 1. С. 300–308.